

Sınıf Sorunlarına Eylem Araştırmasıyla Çözüm Arayışı

Seeking Solutions for the Classroom Problems through Action Research

Nevin Güner Yıldız, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü*, antreh@gmail.com

Ceren Kurtova, *Milli Eğitim Bakanlığı*, cerenkurtova@hotmail.com

ÖZ. Bu çalışma, bireysel gereksinimlerinin farklılığı nedeniyle uyum güçlükleri yaşayan öğrencilerin problem kaynağı olarak görüldükleri bir sınıftaki davranış ve öğrenme sorunlarına çözüm üretmek amacıyla bir öğretim üyesi, bir öğretmen adayı ve sınıf öğretmenin işbirliği ile gerçekleştirilmiş bir eylem araştırmasıdır. Araştırmanın yapıldığı sınıf Eskişehir merkezdeki bir ilkokulda bulunan ve 30 öğrenciden oluşan bir birinci sınıftır. Araştırmaya, öğretim yılının başında öğrencilerin birbirlerine ve okula uyum sorunları yaşaması üzerine sınıf öğretmenin ve velilerin, sınıf velilerinden olan öğretim üyesinden yardım istemeleri üzerine başlanmıştır. Araştırmanın verileri, öğretmen ve velilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, sınıf gözlemleri ve araştırma sürecine ait günlük kayıtları, sosyometri sonuçları ve öğrenci çalışmalarından oluşan dosyaların incelenmesi ile elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler, sınıf öğretmenin aldığı danışmanlık ve destek sonucunda, problem davranışları önleme, öğrencilerin istedik davranışlarını arttırmada ödül kullanımı, öğrencilerin davranışlarına karşı tutarlı tepkiler verme ve bireysel farklılıklara uygun öğretimsel düzenlemeler yapma konularında sınıf düzenini olumlu yönde etkileyen davranış değişikliği gösterdiğini ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: *eylem araştırması, derse katılım davranışı, problem davranış, sınıf yönetimi, bireyselleştirme*

ABSTRACT. This qualitative study is an action research conducted by the cooperation of an instructor and a first grade teacher who was supervised by a student of the instructor taking “Classroom Management in Inclusive Classes” course. The research was undertaken in a first grade classroom of 30 students in a state primary school in Eskisehir. Since students were in the first grade, they had some difficulties arising from staying away from their parents for certain periods of time and getting accustomed to an environment with specific rules and responsibilities. Regular observations of class, interviews with teacher, students and parents, sociometric evaluations and portfolio reviews were conducted for gathering information about classroom issues. Findings revealed that through action research process the classroom teacher was able to present more competent behaviors in controlling classroom events, used effective classroom management techniques more frequently and obtained more positive results.

Keywords: *action research, academic engagement, problem behavior, classroom management, individualization*

SUMMARY

The research method in which teachers undertake the role of the researcher in order to provide solutions to the various problems in teaching environments is used more and more frequently in recent years. This method -action research- which requires active participation of teachers in the identification and solution of problems is defined as a systematic investigation and progressive problem solving process employed to increase quality of education at schools. In addition to goals such as improving classroom practices, increasing student participation in learning activities or decreasing absenteeism, action research is also used to approach problems generated by differences in student characteristics. Training the parents of disabled children, raising social awareness towards the disabled, facilitating the inclusion and academic development of visually impaired students or preparing teacher candidates to work with general education teachers in inclusive classrooms may be used as examples of action research.

Method: This qualitative study is an action research conducted by the cooperation of an instructor and a first grade teacher who was supervised by a student of the instructor taking “Classroom Management in Inclusive Classes” course. The research was undertaken in a first grade classroom of 30 students in a state primary school in Eskisehir. Since students were in the first grade, they had some difficulties arising from staying away from their parents for certain periods of time and

getting accustomed to an environment with specific rules and responsibilities. It was also identified that six of the students who were regarded as the cause of classroom problems by parents and teachers were experiencing adaptation problems resulting from individual differences.

The research conducted in the research classroom between November 2012 and May 2013 included various multi-directional interventions such as regular observations, classroom management guidance for the classroom teacher, psychological counseling services for parents who needed these services, sociometry evaluations, portfolio reviews and classroom management training for the classroom teacher. In addition to providing guidance regarding effective classroom management techniques, the training provided for the classroom teacher to improve classroom management skills included adapting the teaching program by taking students' individual characteristics into account and assigning tasks and homework based on student characteristics.

Findings: Examination of daily classroom observation records kept during the research period shows that chaos and behavioral problems in the classroom gradually lessened, quarrels among students dropped back to reasonable levels and parent/teacher complaints decreased. It was also identified that the classroom teacher was able to present more competent behaviors in controlling classroom events, used effective classroom management techniques more frequently and obtained more positive results.

Discussion: Study results point to the fact that action research may be used as an effective research method to enable teachers to effectively study and learn about students' individual needs and different student behaviors, provide solutions to lead these students to achievement and become aware of their own strengths to solve problems in their classrooms.

GİRİŞ

Düzenli ve verimli bir sınıf ortamı yaratmak ve sürdürmek, her zaman, öğretmen yeterliliğinin temel elemanlarından biri olarak görülmüştür (Evertson, 1985). Öğretmenlerin öğrenmeyi kolaylaştıracak verimli bir sınıf ortamı yaratma sorumluluğu, konu alanları ile birlikte sınıf yönetiminde de yeterli becerilere sahip olmalarını gerektirmektedir. Sınıf yönetimi becerileri iyi olan öğretmenler, öğrencilerini derse aktif olarak katarak, onların hem başarılarını hem de istedik davranışlarını arttırabilmektedir (Emmer ve Stough, 2001; Evertson, Emmer, Sanford ve Clements, 1983). Alan yazında, öğrencileri derse aktif olarak katabilmek için öğretimin öğrenci özelliklerine göre düzenlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Berry, 2002). Öğretimi düzenlerken, öğrencilerin farklı özellik ve gereksinimlerini dikkate almak gerektiği halde (Marzano ve Marzano, 2003) bazen öğretmenler, öğrenci özelliklerinin farklılaşmasını sınıf düzenine karşı bir tehdit olarak görebilmektedir (Killoran, Woronko ve Zaretsky, 2013). Bu nedenle, davranış ya da öğrenme özellikleri açısından ortalamadan farklılaşan öğrenciler, öğretmenler tarafından sınıflarda istenmeyebilmektedir (Mitchem ve Benyo, 2000; Scruggs ve Mastropieri, 1996).

Öğretmenler, farklı özellikleri ve gereksinimleri olan öğrencileri sınıf düzeni açısından bir sorun olarak görseler de aslında kendi davranışlarını değiştirerek öğrencilerin davranışlarını biçimlendirme ve sınıf düzenini sağlama gücüne sahiptirler (Brophy, 1979). Alan yazında, öğretmenlerin davranışlarını eğitimle değiştirerek öğrenci davranışlarını ve başarısını değiştirmeyi amaçlayan çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin, öğretmenlerin uygulamalı davranış analizi tekniklerini (Giallo ve Hayes, 2007), olumlu davranışsal müdahaleyi (Polirstok ve Gottlieb, 2006), sosyal beceri öğretimini (Webster-Stratton, Reid ve Hammond, 2001) ya da etkili sınıf yönetimi tekniklerini (Evertson, 1995; Slider, Noell ve Williams, 2006) kullanmaları için eğitilmeleri ile öğrencilerin problem davranışlarının azaltılmasını hedefleyen çeşitli araştırmaların bulunduğu bilinmektedir.

Öğretmen eğitimi programları ile sınıf düzenini olumlu yönde etkilemeyi amaçlayan bu çalışmaların dışında, son yıllarda, öğretim ortamlarındaki çeşitli sorunlara çözüm üretmek

amacıyla öğretmenin araştırmacı kimliği üstlendiği bir araştırma yönteminin giderek artan sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. Eylem araştırması olarak adlandırılan ve öğretmenlerin sorun belirleme ve çözme sürecine etkin şekilde katılımlarını gerektiren bu yöntem, okullarda eğitimin kalitesini arttırmak için yürütölen sistematik bir inceleme ve sorun çözme süreci olarak tanımlanmaktadır (Uzuner, 2005). Eylem araştırmasında, problemin araştırılması ve çözmek için eylem yapılması süreçleri aynı anda yürütölmekte (Bruce ve Pine, 2010); uygulamaya konulan çözümlerin değerlendirilmesi, yeni çözümlerin araştırılması ve uygulamaya konulması birbirini izlemektedir. Öğretmenlerin kendi belirledikleri problemler üzerinde daha etkili çalışacakları, kendi çalışmalarını değerlendirmenin öğretmenleri daha etkili yapacağı ve araştırma sürecinin öğretmenlerin mesleki gelişimlerine olumlu katkı yapacağı varsayımlarına dayanan eylem araştırması (Ferrance, 2000), araştırma geleneği içinde tartışmalı bir yeri olduğu yönündeki eleştirilere karşın (Helskog, 2014) öğretmenlerin gelişimlerine katkı yapan ve eğretim ortamlarındaki çeşitli sorunların çözümünde etkili olan bir yöntem olarak alan yazında yer almaktadır (Goodnough, 2011; Jaipal ve Figg, 2011).

Eylem araştırması, eğretim ortamlarındaki çeşitli sorunlar için kullanılabilir. Örneğin, sınıf uygulamalarını iyileştirmek ve öğrencilerin öğrenme etkinliklerine katılımlarını arttırmak (Morton, 2005), öğrencilerin saldırgan davranışlarını azaltmak ve işbirlikçi oyun becerilerini geliştirmek (Leff, Costigan ve Power, 2004), okul devamsızlığını azaltmak (Cox ve Pant, 2008) ya da öğrenci başarısını arttırmak (Strambler ve McKown, 2013) gibi amaçlarla yürütölen eylem araştırmalarında olumlu sonuçlar elde edildiği rapor edilmektedir. Bunların yanında öğrenci özelliklerinin farklılığı nedeniyle yaşanan sorunlar için de eylem araştırması yürütöldüğü görülmektedir. Öğrenme güçlüğü olan öğrencinin olumlu davranışlarının arttırılması (Schoen ve Nolen, 2004), Hindistan'da engelli çocukların ailelerinin eğitilmesi ve engellilere karşı toplumsal farkındalık yaratılması (Sen ve Goldbart, 2005), duygusal-davranışsal bozukluğu olan öğrencilerle çalışan eğitimcilerin bilgi ve becerilerinin arttırılması ile öğrencilerin sorun davranışlarının azaltılması (Cheney, 1998), görme engelli öğrencinin kaynaştırılmasının ve akademik gelişiminin kolaylaştırılması (Argyropoulos ve Stamouli, 2006) ve öğretmen adaylarının kaynaştırma sınıflarındaki genel eğitim öğretmenleriyle birlikte çalışmaya hazırlanması (Welch ve Chisholm, 1994) gibi çalışmalar özel eğitim alanında yapılan eylem araştırmalarına örnek olarak gösterilebilir.

Ölkemizde özel eğitim alanında yürütölen eylem araştırmalarına baktığımızda ise işitme engelli üniversite öğrencilerinin öyküleri anlamalarını kolaylaştırmak (Uzuner, İcden, Girgin, Beral ve Kırcalı-İftar, 2005), bir kaynaştırma sınıfında sosyal beceri eğitimi ile birlikte sosyal yeterlikleri geliştirmek (Çolak, Vuran ve Uzuner, 2013) ve problem davranışları olan altı yaşındaki otistik bir öğrenciyle çalışan öğretmenin becerilerini arttırarak öğrencinin problem davranışlarının azaltmak (Güleç-Aslan, 2013) gibi amaçlarla yürütölen eylem araştırmalarına rastlanmaktadır. Ancak yapılan çalışmaların sayıca azlığı, ölkemizde hem çok çeşitli hem de çok boyutlu sorunların yaşandığı özel eğitim alanında etkili çözümlerin üretilmesine katkı sağlayabilecek bir yöntem olan eylem araştırmasının henüz yeterince kullanılmadığını göstermektedir.

Bu araştırma, bir ilkokuldaki özel gereksinimleri olan çocukların bulunduğu bir sınıfta yaşanan öğrenme ve davranış sorunları için çözüm üretmenin yanında, ölkemizde özel eğitim alanındaki eylem araştırması uygulamalarının yaygınlaşmasına da katkı yapmayı amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bu niteliksel araştırma, bir eğretim üyesi ve onun Kaynaştırmada Sınıf Yönetimi adlı dersini alan öğrencisinin danışmanlık yaptığı bir birinci sınıf öğretmenin işbirliği ile yürütölen bir eylem araştırmasıdır.

Araştırmanın Katılımcıları

Araştırma, Eskişehir merkezde devlete ait bir ilkokulda bulunan 30 kişilik bir birinci sınıfta yürütülmüştür. Orta sınıf ailelerin çocuklarının devam ettiği bu birinci sınıf, sınıf düzenini bozan ve öğrencilerin güvenliği ile ilgili endişelere neden olan davranış sorunlarının yaşanması üzerine sınıf öğretmeni ve velilerin araştırmacıya başvurması ile başlayan süreç sonunda araştırma sınıfı olarak belirlenmiştir. Sınıfta bulunan öğrencilerin yaşları arasında 18 aya varan farklar bulunmaktadır. MEB'in 2012 yılında yaptığı değişikliğe göre 60 ayını tamamlamış çocukların birinci sınıfa kaydının yapılacağına dair yönergesi nedeniyle birinci sınıflara kayıt olan öğrencilerin yaş aralığı önceki yıllara göre farklılaşmıştır. Bu nedenle araştırma sınıfında, en küçüğü 63 ay ve en büyüğü 81 aylık olan öğrenciler bulunmaktadır. Öğrencilerin anne-babalarının eğitim düzeyi ilkokul ile üniversite arasında değişmekte; ağırlıklı olarak üniversite mezunu oldukları görülmektedir. Üniversite mezunu 13 anne, 14 baba bulunmaktadır. Lise mezunu anne 11, baba 11 kişidir. İlköğretim mezunu anne 4, baba 2 kişidir. İki annenin ve üç babanın mezuniyet durumları bilinmemektedir.

Öğrenciler, birinci sınıf olmaları nedeniyle aile ortamından uzaklaşarak kurallı ve sorumluluk gerektiren bir ortama alışma zorlukları yaşamaktadırlar. Öğrencilerden özellikle altısı öğretmen ve veliler tarafından sınıf sorunlarının sebebi olarak gösterilmektedir. Aşağıda söz konusu altı öğrenci -isimleri değiştirilerek- tanımlanmaktadır.

Ali: Derslere katılmayan, öğretmenin yönergelerine uymayan (ev ödevlerini ve derste verilen görevleri yapmayan, öğretmenin uyarmasına karşın sandalyesinde bağdaş kurarak oturan, derste yerinden kalkarak dolaşan ve sınıfta bir sütunun arkasına saklanarak dersten kaçmaya çalışan), arkadaşlarına fiziksel olarak zarar veren ve arkadaşlık kurma ile ilgili sosyal becerileri zayıf olan bir öğrencidir. Ali, öğretim yılının ortalarında, ailesinin boşanma süreci nedeniyle, iki buçuk ay boyunca derslere devam etmemiştir. Okula yeniden döndüğünde diğer öğrencilerin çok gerisinde kaldığı ve henüz harfleri tanıma aşamasında olduğu görülmüştür. Ali, aynı zamanda sınıfın en küçük öğrencisidir ve yaşına en yakın arkadaşından bile dört ay küçüktür. Ali, hem davranışları hem de akademik olarak sınıf düzeyinin oldukça altında olması nedeniyle ayrıntılı değerlendirmesinin yapılması amacıyla Rehberlik ve Araştırma Merkezi'ne (RAM) yönlendirilmiştir.

Ahmet: Ders sırasında sürekli konuşan, yerinden kalkarak sınıfta dolaşan, izin almadan sınıftan çıkan, arkadaşlarıyla sözel ve fiziksel kavgalara karışan, izin almadan söz alan, öğretmenin uyarmasına karşın sınıfa oyuncakla gelen, Ali gibi ders sırasında sütunun arkasına saklanan, sınıfta top oynayan ve bu davranışları nedeniyle diğer veliler tarafından sıklıkla şikâyet edilen bir öğrencidir. Ahmet'in anne ve babası avukattır. Aynı okuldaki anaokulu öğretmenin verdiği bilgilere göre anne-babası Ahmet'e karşı rahat bir disiplin sistemi uygulamakta ve davranışlarına kısıtlama getirmekten kaçınmaktadırlar. Ahmet'in sınıf ve okul kurallarına uymakta zorlandığı görülmektedir.

Ayşe: Ders sırasında uyulması gereken kurallara uymayan, akademik olarak sınıf düzeyinden geri olduğu gözlenen, öğretmenin verdiği görevleri yapmayan, derse odaklanmadığı için öğretmen tarafından sık sık cezalandırılan, arkadaşlarıyla kavga eden bir öğrencidir.

Merve: Erkek öğrencilerle kavgalara karışan, akademik olarak sınıf düzeyinden geride olan, derslerde kurallara uymayan ve sürekli konuşan bir öğrencidir.

Anıl: Akademik olarak sınıf düzeyinden geri olduğu gözlenen, ders sırasında sınıf kurallarına uymayan, arkadaşlarıyla kavga eden bir öğrencidir.

Kemal: Okula başladığında okuma-yazma bilen, dersleri sıkıcı bulan, ders sırasında zaman zaman yerinden kalkarak dolaşan ve ders aralarında arkadaşlarıyla kavga eden bir öğrencidir.

Sınıf Öğretmeni: Metin Bey, 49 yaşında, 20 yıllık mesleki deneyime sahip bir öğretmendir. Araştırmanın yapıldığı öğretim yılının başında küçük bir ilçeden araştırmanın yapıldığı Eskişehir merkezde bulunan okula atanmıştır. Uzun yıllar çalışarak ayrıldığı okuldaki veli ve öğrenci

profilinin farklı olması nedeniyle sınıftaki öğrencilerin ve velilerinin davranışlarına alışmakta zorlandığından şikâyet etmektedir.

Araştırmacı/Öğretim üyesi: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü lisans mezunu ve Özel Eğitim alanında doktorasını tamamlamış olan araştırmacı, görev yaptığı üniversitede Özel Eğitim, Kaynaştırma, Kaynaştırmada Sınıf Yönetimi, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları gibi dersleri vermektedir. Doktora tez çalışmasında ve daha sonra yürüttüğü araştırmalarda, öğretmen davranışları, sınıf yönetimi ve öğrenci başarısının artırılması konularında çalışmaktadır.

Gözlemci/Aday öğretmen: Gözlemci olarak veri toplaması ve öğretmene sınıf yönetimi konusunda danışmanlık yapması için bir Özel Eğitim Bölümü öğrencisi/öğretmen adayı araştırmacı olarak çalışmaya katılmıştır. Öğretim üyesi tarafından verilen Kaynaştırmada Sınıf Yönetimi dersi kapsamında yaptığı uygulamalar ile çeşitli araştırmalarda görev alması nedeniyle sınıflarda gözlem yapma ve öğretmenleri değerlendirme deneyimi bulunan gözlemci, Aralık 2012-Mayıs 2013 döneminde, öğretim üyesinin denetiminde, sınıfta sistematik gözlem ve sınıf yönetimi danışmanlığı yapmıştır.

Süreç

2012 Eylül ayında okulların açılmasıyla bir araya gelen birinci sınıfta ilk günlerden başlayarak çeşitli sorunların yaşandığı görülmüştür. Özellikle öğrencilerin kavgalarından kaynaklanan sorunlar nedeniyle bazı veliler çocuklarının güvenliği ile ilgili endişe yaşamaya başlamışlar; öğretmen ve müdürle görüşmeler yaparak önlem alınmasını istemelerine karşın etkin bir çözüme ulaşamamışlardır. Sınıf öğretmeni, öğrenciler ve veliler arasındaki huzursuzluk nedeniyle konusu öğrenci kavgaları ve diğer sınıf sorunları olan veli toplantıları düzenlenmiş ancak bu toplantıların da gergin geçmesi ile bir sonuç elde edilememiştir. Söz konusu sorunların devam etmesi üzerine sınıf öğretmeni ve veliler, sınıf velilerinden olan öğretim üyesinden yardım istemişlerdir.

Öğretim üyesi/araştırmacı 2012 Kasım ayı içinde sınıfa giderek gözlemler yapmış ve sorunun sebeplerini anlamaya çalışmıştır. Gözlemlerin yanı sıra sınıftaki sosyal ilişkileri incelemek amacıyla sosyometri uygulaması gerçekleştirmiştir. Uygulamanın sonuçlarına göre Ali ve Ahmet'in arkadaşlarının hiçbiri tarafından tercih edilmediği, Kemal'in sınıftaki liderlerden biri olduğu, sınıfta birbirleriyle çatışma içinde olan dışarıya kapalı küçük grupların bulunduğu belirlenmiştir.

Araştırmacı, gözlem ve sosyometriye ek olarak öğrencilerin bireysel ve ailevi özelliklerini de incelemiştir. Bu amaçla veli ve öğretmen görüşmeleri yapmış, öğrenci ürünlerini gözden geçirmiş ve öğrencilerin akademik davranışlarına ilişkin kayıt tutmuştur. Ön incelemelerin sonucunda, sınıftaki sorunların çözümü için çalışmaya karar veren araştırmacı bu çalışmanın sistematik bir yolla yapılması için eylem araştırması yürütmenin etkili olabileceğini düşünmüştür. Araştırmacı, sınıf öğretmeni ile görüşerek sınıfta bir eylem araştırması yapmayı önermiştir. Öğretmenin işbirliğini kabul etmesi üzerine öğretim üyesi Kaynaştırmada Sınıf Yönetimi dersini başarılı bir şekilde tamamlayan ve araştırma projelerinde çalışan öğrencisi ile görüşerek söz konusu eylem araştırmasında gözlemci ve öğretmene danışman olarak çalışmak isteyip istemeyeceğini sormuştur. Öğrencinin kabul etmesi ile 11 Aralık 2012 tarihinde sistematik gözlemlere ve sınıf öğretmeni ile gözlem sonuçlarını tartışarak çözüm planlarını uyguladıkları danışmanlık sürecine başlanmıştır.

Öğretmen Davranışları: Sınıf öğretmeni Metin Bey, ders hazırlığını yapmak için okula bir saat erken gelen, ders süresini etkili şekilde kullanan, öğrencilerin işlenecek konu ile ilgili ön bilgilerini kontrol ederek ve hazır olmalarını bekleyerek derse başlayan, dersi açık ve anlaşılır bir dille anlatan, öğrencilere geri bildirim veren, sık sık pekiştireç kullanan, ders sırasında öğrencilerin dikkatini dağıtacak ilgisiz konulardan bahsetmeyen ve derste birden fazla etkinlik yaptıran bir öğretmendir. Ancak yapılan gözlemler, Metin Bey'in, bazı sınıf yönetimi davranışları açısından farkındalık ve gelişim gereksinimi içinde olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yönergelerinin

her zaman açık ve anlaşılır olmaması, öğrencilerin birbirlerine yönerge ile ilgili soru sormaları ya da istedik davranış yerine başka davranışlar sergilemelerine yol açmaktadır. Dersi ortalama öğrenciye göre işlemekte ve öğrencilerin özelliklerine göre bireyselleştirme yapmamaktadır. Öğrencilerin istenmeyen davranışlarına tutarlı ve uygun tepki vermediği için problem davranışları önlemekte zorlanmaktadır. Sınıf kuralları konusunda tutarlı davranmamakta; aynı ders içinde bir öğrenciyi kurala uymasın için uyarırken diğer bir öğrencinin kurala aykırı davranışına izin verebilmektedir. Tahtaya kaldırdığı ya da ödevini kontrol ettiği öğrenci ile ilgilenirken ya da yoklama yaparken sınıfta kargaşa oluşmasını önleyememektedir. Sık sık ödül kullanımına karşın hangi davranışı ödüllendirdiğini açıklamamaktadır. Sonuç olarak ders sırasında sınıfta kargaşa yaşanmakta, öğrenciler sınıf ve okul kurallarına uymamaktadırlar. Öğrenciler örneğin, ders sırasında çöp başında toplanıp konuşma, sınıfta gezinme, izinsiz söz alma, öğretmenin yönergelerine uymama; ders dışında ise kavga ederek birbirlerine ve sınıf eşyalarına zarar verme davranışları sergilemektedirler.

Metin Bey'in etkili sınıf yönetimi teknikleri konusunda bilgilendirilmesi amacıyla birinci araştırmacının doktora tez çalışması kapsamında geliştirmiş olduğu Önleyici Sınıf Yönetimi Eğitim Programı-ÖSYEP (Güner, 2010) adlı sınıf yönetimi öğretmen eğitimi programı kullanılmıştır. ÖSYEP, sınıf yönetimi araştırmaları sonucu etkili olduğu bilimsel olarak kanıtlanmış çeşitli tekniklerin öğretmenlere kazandırılması amacıyla hazırlanmış bir programdır. ÖSYEP'in içinde yer alan teknikler üç ana başlık altında ele alınmaktadır: Sınıf yönetiminde genel ilkeler, etkili öğretim teknikleri ve problem davranışlarla baş etme. Birinci başlık altında ele alınan sınıf yönetiminin genel ilkeleri şöyle sıralanabilir: sınıfın fiziksel düzenlenmesinde dikkat edilecekler, materyal kullanımı, sınıf kurallarının oluşturulması ve öğrencilere öğretilmesi, öğrenci davranışlarını izleme, ödül kullanımı, öğrenci sorumluluğunun artırılması ve öğretim yılına iyi bir başlangıç yapmak için yapılması gerekenler. İkinci başlık altında ele alınan konular ise derse başlarken yapılması gerekenler, açık ve anlaşılır ders anlatımı, öğrenci çalışmalarını izleme, ödevleri yönetme, öğretim programını bireyselleştirme ve dersi bitirirken yapılması gerekenler olarak sıralanabilir. İlk iki başlık, öğrencilerin problem davranış sergilemesini önlemeye yönelik olarak yapılması gereken etkili uygulamaları içermektedir. Ancak tüm önlemlere karşın süren problem davranışlar da olabileceği göz önüne alınarak öğretmenlerin bu ısrarlı problem davranışlarla baş etmesini sağlayacak tekniklerin bulunduğu bir üçüncü bölüm de ÖSYEP'in içinde yer almaktadır. Problem davranışlarla baş etme başlıklı bu bölümde öğrencilerin problem davranışlarını önlemek için yapılması gerekenler adım adım anlatılmakta; hangi problem davranışa, ne zaman ve nasıl bir tepki verileceği tanımlanmaktadır.

Kasım 2012 tarihinde araştırmacı ile sınıf öğretmeni bir araya gelmişler ve araştırmacı tarafından Metin Bey'e ÖSYEP'in içindeki etkili tekniklerin neler olduğu, önemi ve nasıl uygulanacağı konularında bilgilendirme yapılmıştır. Bilgilendirme sırasında Metin Bey ile sınıf yönetiminin etkili teknikleri, sınıfta yaşanan sorunlarla öğretmen davranışları arasındaki bağ ve tekniklerin uygulanması ile elde edilebilecek olası sonuçlar tartışılmış; sınıf sorunlarının aile ve öğrenci özellikleriyle ilgili boyutları hakkında velilere ve sınıf öğrencilerine yönelik çalışmalar yapılması kararı da alınmıştır.

Sınıf öğretmeni ile yapılan ÖSYEP toplantısının ardından araştırmacının yürütüldüğü aylar boyunca sınıf gözlemleri sırasında Metin Bey'in uygulamaya koyduğu etkili sınıf yönetimi teknikleri izlenmiş; gözlemci-araştırmacı tarafından öğretmene tekniklerin etkileri, yapılması gereken değişiklikler, yanlış ve doğru uygulamalar konularında düzenli ve sürekli geri bildirim sağlanmıştır. Gözlemci, sınıf gözlemleri ile elde ettiği bilgilere dayanarak süreç içindeki değişikliklerle ilgili her hafta cuma günü birinci araştırmacıyı bilgilendirmiş ve alınması gereken yeni önlemler konusunda danışmanlık almıştır. Araştırmacı ve gözlemcinin haftalık toplantıları sonucunda alınan kararlar ertesi hafta gözlemci tarafından sınıf öğretmeni ile paylaşılmış ve onayı alınarak yeni uygulamalara başlanmıştır. Gözlemci, her hafta yapılan danışma toplantısını, alınan kararları, öğretmenle yaptığı görüşmeleri, öğretmen/öğrenci davranışlarının ve sınıf olaylarının günlük kayıtlarını düzenli olarak tutmuş; bu kayıtlar haftalık toplantılar sırasında incelenerek yeni uygulamalara kaynaklık etmiştir.

Metin Bey'in etkili sınıf yönetimi tekniklerini uygulamaya koyması ile davranışlarında ve sınıfta gerçekleşen değişiklikler şöyle sıralanabilir:

Metin Bey, yönergelerini daha açık ve anlaşılır şekilde ifade etmeye, tahtaya yazmaya ve yönergenin tam olarak anlaşılıp anlaşılmadığını sorular sorarak kontrol etmeye başlamıştır. Böylece öğrencilerin yönergeyi anlayamamaktan kaynaklanan problem davranışlarının azaldığı görülmüştür. Öğretmen, yoklama sırasında oluşan kargaşayı önlemek için yoklamadan önce öğrencilere yapacakları işle ilgili yönerge vermeye başlamıştır. Artık öğrenciler çalışma yapmaya başladıktan sonra sessizce yoklamayı tamamlayabilmektedir. Öğrenci çalışmalarını kontrol ederken öğrencilerin yerlerinden kalkıp defterlerini göstermeye çalışmalarından kaynaklanan kargaşayı önlemek için öğrenciler yerlerinde otururken sıraları tek tek dolaşarak kontrol yapmaya başlamıştır.

Metin Bey, sınıfta uyulmasını beklediği kuralları, kurallara göre istendik ve istenmedik olan davranışların neler olduğunu belirleyerek öğrencilere duyurmuştur. Öğrencilerin problem davranışlarını izlemeye ve her seferinde, tutarlı olarak gerekli tepkiyi (uyarımı) vermeye başlamıştır. Artık öğretmen, öğrenciler sınıfta dolaşırken ya da kendi aralarında konuşurken ders anlatmaya devam etmemekte; tüm öğrencilerin dikkatini çektikten ve hazır olmalarını bekledikten sonra sunum yapmaktadır. İstenmeyen davranışların neler olduğunu öğrenen öğrenciler problem davranışları daha az sergilemeye başlamışlar; sergilenen problem davranışlar karşısında ise öğretmenden tutarlı ve düzenli uyarı almaya başlamışlardır. Böylece hem yukarıda adı geçen altı öğrencinin hem de sınıfın tamamının sergilediği problem davranışların azaldığı ve sınıfta öğretim yılının ilk aylarına oranla huzurlu bir atmosferin sağlandığı görülmüştür.

Öğrencilerin istendik davranışlarını artırmak ve istenmeyenleri azaltmak için sembol pekiştirme sistemi de kullanılmaya başlanmış ve bir ay boyunca sürdürülmüştür. Gözlemci ile birlikte hazırlanan bu sisteme göre öğrenciler hafta boyunca sergiledikleri istendik davranışlar karşılığında çıkartma kazanmış ve her hafta belli sayıda çıkartma kazananlar ödüllendirilmiştir. Bu amaçla hazırlanan ve tüm öğrencilerin adının olduğu sembol tablosu sınıf dolabının üzerine asılmış ve öğrenciler kendi davranışlarını tablo üzerinden izlemeye başlamışlardır. Sınıf kurallarının öğrenciler tarafından benimsenmesi ve istenmeyen davranışların azalması sonucunda sembol pekiştirme sisteminin kullanımına bir ayın sonunda son verilmiştir.

Öğretmen, öğrencilerin özelliklerine göre bireyselleştirme çalışmaları yapmaya başlamıştır. Bu amaçla Ali ile her gün ders başlamadan önce yarım saat ek çalışma yapmış ve öğrencinin akranlarıyla arasındaki farkın azalabilmesi için destek sağlamıştır. Bunun yanında Ali'nin düzeyinin sınıftan farklı olması nedeniyle ders sırasında öğrenciye özel görevler ve çalışmalar sunmuş; Ali'nin başarması olanaksız olan sınıf programı yerine düzeyine uygun görevler üzerinde çalışmasına olanak sağlamıştır. Anıl, Merve ve Ayşe için sınıf programını uygulamış ancak bu öğrencilere sınıftaki diğer öğrencilere verdiği ödevlerden daha kolay ödevler hazırlamıştır. Konuların kolay ve sıkıcı gelmesi nedeniyle boş kalarak problem davranış üreten Kemal ve sınıf düzeyinden ileride olan diğer öğrenciler için daha zor ödevler hazırlamış; bu öğrencilerin ödevlerini tamamlamalarının ardından hemen yeni ödevler sunarak akademik işler üzerinde meşgul olmalarını sağlamıştır.

Metin Bey, sınıf velilerine sınıfta uygulanan kurallar, ödül ve yaptırımlar konusunda bilgi veren bir metin göndermiştir. Velilerle düzenli olarak görüşen öğretmen, çocukların kurallara uymasını sağlamak üzere velilerle işbirliği yapmaya çalışmıştır.

Aile Görüşmeleri: Araştırma süreci boyunca isteyen sınıf velileri, araştırmacıdan danışmanlık almışlardır. Boşanma süreci nedeniyle çeşitli sorunlar yaşayan iki öğrencinin anne ve babası ile görüşmeler yapılmış; bu süreci çocukların en az etkilenenleri şekilde geçirebilmeleri için destek verilmiştir. Ayrıca çocuklarının derslere karşı ilgisizliği, ödevlerini yapmak istememesi ya da okula gelmek istememesi gibi nedenlerle ne yapabileceklerini öğrenmek isteyen velilerle de çalışılmış; çocuklarıyla etkili iletişim kurabilmeleri için yapmaları gerekenler konusunda bilgilendirme sağlanmıştır.

Gözlemcinin sınıf gözlemleri sırasında aldığı notlara ve öğrenci çalışmalarını incelemesine dayanılarak hazırlanan öğrenci gelişim dosyaları öğretmen tarafından velilerle paylaşılmıştır. Böylece velilerin çocuklarının gelişimini izlemeleri ve sınıf öğretmeni ile işbirliği yapmaları sağlanmıştır.

SONUÇ

Araştırma süreci boyunca yapılan sınıf gözlemlerinin günlük kayıtları incelendiğinde, sınıftaki kargaşanın ve davranış sorunlarının giderek azaldığı; öğrenciler arasındaki kavgaların makul görülebilecek düzeye gerilediği ve veli/öğretmen şikâyetlerinin de azaldığı görülmüştür. Ayrıca Metin Bey'in sınıftaki olayları kontrol etmekte daha yetkin davranışlar sergilediği, etkili sınıf yönetimi tekniklerini derslerinde sıklıkla kullandığı ve olumlu sonuçlar elde ettiği belirlenmiştir. Metin Bey, kendi gözlemlerini ve önerilerini tartışarak çözüm yolları üretebildiği, sınıf olayları ve davranışları hakkında düzenli olarak geri bildirim aldığı eylem araştırması sürecinde sınıf atmosferini olumlu yönde değiştirebilmiştir.

Sınıf gözlemlerine dayanılarak elde edilen problem davranışların azaldığına ilişkin bulguların paydaşlar tarafından nasıl değerlendirildiğini öğrenmek amacıyla öğretim yılının son haftalarında sınıf annesi olan iki veli ve sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapılmıştır.

Sınıf annesi: "Sene başında sınıfın durumu kötüydü, her gün şiddet olayları oluyordu. Sınıfta en çok gözlenen sorun şiddetti ve öğrenciler kızlar ve erkekler olarak ikiye ayrılmışlardı. Sorunların kaynağı Ali, Ahmet, Anıl ve Kemal'di. Bu çocuklar hem kendi aralarında hem de arkadaşlarına karşı şiddet uyguluyorlardı. Ali sınıftan ayrıldığında sorunlar bir miktar azaldı ancak dönünce yeniden artmaya başladı. Sorunların öğretmenden kaynaklandığını düşünmüyorum, çünkü çok şefkatli bir öğretmen ancak biraz daha otoriter ve problemlere karşı daha tutarlı olması gerekiyordu. Sınıfın daha düzenli ve verimli olması için öğretmenin çocukların yeteneklerini keşfetmesi ve bizi yönlendirmesi gerekir."

Yardımcı sınıf annesi: "Sene başında erkek çocuklar çok kavga ediyorlardı (özellikle Ali, Ahmet ve Kemal). Veliler endişeliydi. Şu anda problemler azaldı ve sadece Ali'den şikâyet var. Çocuklar hala hareketli ama kavga etmiyorlar. Sorunların sebebi çocukların oyun çağında olmaları olabilir. Artık sınıfta değişim var; çünkü kaynaştılar. Çocuklarda okul, ders ve öğretmen kavramları gelişti."

Metin Bey: "Sene başında sınıfın durumunu yadırgadım. Öğrenciler kuralları bilmiyorlardı; şımarık ve yaramazdılar. Ama kendilerini çok rahat ifade edebiliyorlardı. En çok gözlenen sorun, şiddeti normal gören ve paylaşmayı bilmeyen öğrencilerin kavga etmesi idi. Bu sorun, çocukların çevrelerinde aileden başka kimsenin olmayışından ve sosyalleşmeyi öğrenememelerinden kaynaklanıyor diye düşünüyorum. Sorunları çözmek için başlarda ödül ve ceza kullandım. Daha sonra uygulamalarımda değişiklik yaptım. Onları boş bırakmamaya çalıştım çünkü boş kaldıklarında dikkatleri dağılıyordu. Çocuklar toplu yaşama ve sınıf kurallarının farkına vardılar. Sadece Ali'de ilerleme yok ve o da RAM'a gönderildi..... Yapılan görüşmelerden aklımda en çok kalan öğrencilere karşı daha tutarlı davranmam ve problem davranışlara karşı taviz vermem gerektiğiydi. Artık taviz vermemeye çalışıyorum. Şu anda sınıfta Ali hariç sorun yok. Ali'de ise sınıfın gerisinde olduğu için sorun var."

TARTIŞMA

Bu araştırmada, öğretimin öğrenci özelliklerine göre bireyselleştirilmesi başta olmak üzere etkili sınıf yönetimi tekniklerinin eylem araştırması süreci içinde uygulamaya konulması ile bir birinci sınıfta yaşanan çeşitli sorunların çözümlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler, eylem araştırmasının farklı bireysel gereksinimleri olan öğrencilerin bulunduğu eğitim ortamlarındaki problemlerin çözümünde kullanılabilecek etkin bir çözüm yolu olabileceğini düşündürmektedir.

Öğretmenlerin farklı özellik ve gereksinimleri olan öğrencilere karşı bakışının genellikle olumsuz olduğu ve bu öğrenciler için özel eğitimin daha iyi olacağı yönünde görüşlere sahip oldukları bilinmektedir (Hansen, 2012; Sadioğlu, Bilgin, Batu ve Oksal, 2013). Farklı gereksinimleri olan öğrencilerin istenmemesindeki temel gerekçelerden biri davranış problemleri nedeniyle sınıf düzenini bozuyor olmaları olarak gösterilmektedir (Cook, Cameron ve Tankersley, 2007; Mitchem ve Benyo, 2000; von der Embse, Brown ve Fortain, 2011). Oysa gereksinimleri sınıf düzeni içinde karşılanamayan öğrencilerin problem davranış sergilemeleri kaçınılmayacak bir durum olarak düşünülebilir. Bu araştırmada da, veliler ve sınıf öğretmeni tarafından sınıf düzenini bozmaktan sorumlu tutulan öğrenciler incelendiğinde, bu öğrencilerin özellik ve gereksinimlerinin sınıf ortalamasından farklılaştığı görülmüştür. Araştırma bulguları, öğrencilerin gereksinimleri dikkate alınarak çeşitli önlemler ve uygulamalar içeren bir eylem araştırması yürütülmesi ile sınıftaki davranış sorunlarının azaldığını ortaya koymaktadır. Benzer bulgulara Schoen ve Nolen (2004) tarafından yapılan araştırmada da ulaşılmış; eylem araştırması ile öğrencilerin problem davranışlarının azaltılıp, derse katılım davranışlarının artması sağlanmıştır.

Bireysel özellikleri nasıl olursa olsun tüm öğrencilerin başarıları öğretmen davranışlarıyla ilişkilidir (Greenwood ve Carta, 1987). Öğretmenler, kendi davranışlarının öğrenci davranışları üzerindeki etkilerini fark etmeli ve bu sorumluluğu üstlenmelidirler (Feldman, 2007). Öğretmen eğitimi araştırmaları ile öğretmen davranışlarının değiştirilebileceği kanıtlanmıştır (Evertson, 1995; Polirstok ve Gottlieb, 2006; Slider, Noell ve Williams, 2006). Ancak eylem araştırması, öğretmen eğitimi programlarını araştırmacıların hazırladığı ve bilginin doğrudan aktarıldığı araştırmaların aksine, öğretmenlere kendi davranışlarını inceleme ve davranışlarının sorumluluğunu alma fırsatı sunmaktadır. Öğretmenlerin sınıflarda yapılacak değişikliklerin nesnesi değil kaynağı ve ögesi olmasını sağlayan eylem araştırması (Bruce ve Pine, 2010) bireysel gereksinimleri farklı öğrencilerin sorumluluğunu almakta isteksiz olan öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamak için kullanılabilir özelliktedir. Ferrance (2000) de öğretmenlerin kendi belirledikleri problemler üzerinde daha etkili çalışacağını ve kendi çalışmalarını değerlendirmenin öğretmenleri daha etkili yapacağını vurgulamaktadır. West (2011), işbirliği içinde çalışma ve çalışmalarını yayınlamak paylaşma alışkanlığının sık görüldüğü mühendislik ve tıp gibi alanlarda olduğu gibi eğitim ortamlarında da araştırma ve uygulama arasındaki bağın sağlanması gerektiğini savunmaktadır. Eylem araştırmalarının sonuçları diğer araştırmalar gibi büyük gruplara genellenemese de araştırmacı/öğretmenler araştırma bulgularını öznel sorunlarına uyarlayabilirler (Stringer, 2007). Eylem araştırması, paydaşların işbirliğini gerektirmesi, diğer araştırma yöntemlerine oranla kolay uygulanabilirliği ve araştırma, bulma, paylaşma alışkanlıklarını desteklemesi nedenleriyle eğitim ortamlarında araştırma geleneğinin yaygınlaşmasına ve öğretmenlerin etkili uygulamalar yürütmelerine katkı sağlayabilecek özelliklere sahip olarak görünmektedir.

Sonuç olarak eylem araştırması, öğretmenlerin bireysel gereksinimleri farklı öğrencilerin davranışlarını etkili şekilde araştırmalarını, bu öğrencilerin başarıları için çözümler üretmelerini ve sorunların çözümünde kendi güçlerinin farkına varmalarını sağlayabilecek özellikleri nedeniyle daha sık kullanılması gereken bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Ülkemizde özel eğitim alanında yapılacak eylem araştırmaları hem alandaki sorunların çözümüne katkı sağlamak hem de araştırmacı/öğretmenlere sınıflarındaki farklı özelliklere sahip öğrenciler için örnek çözümler sunmak gibi farklı işlevleri yerine getirebilir. Etkili olması için karmaşık ya da ayrıntılı olması gerekmeyen eylem araştırmaları (Johnson, 2005) araştırma alışkanlıkları yeterince geliştirilememiş olan öğretmenlerimiz tarafından da kullanılabilir bir anlama, açıklama ve kontrol etme süreci olarak özel eğitim alanındaki sorunlara uygulanabilir.

Not1: *Bu çalışma, 2013 yılında Bolu'da düzenlenen 23. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Not2: Çalışmaya katkılarından dolayı Sınıf Öğretmeni Metin Tuncer'e teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Argyropoulos, V. & Stamouli, M. (2006). A collaborative action research project in an inclusive setting: assisting a blind student. *British Journal of Visual Impairment*, 24(3),128-134.
- Berry, B. (2002). What it means to be a "highly qualified teacher. Southeast Center for Teaching Quality. <http://www.teachingquality.org/resources/pdfs/definingHQ.pdf> adresinden 13 Ekim 2008 tarihinde alınmıştır.
- Brophy, J. E. (1979). Teacher behavior and its effects. *Journal of Educational Psychology*, 71(6),733-750.
- Bruce, S.M. & Pine, G.J. (2010). *Action research in special education: an inquiry approach for effective teaching and learning*. Teachers College Press, New York.
- Cheney, D. (1998). Using action research as a collaborative process to enhance educators' and families knowledge and skills for youth with emotional or behavioral disorders. *Preventing School Failure*, 42(2),88-93.
- Cook, B.G., Cameron, D.L. & Tankersley, M. (2007). Inclusive teachers' attitudinal ratings of their students with disabilities. *The Journal of Special Education*, 40(4),230-238.
- Cox, S. & Robinson-Pant, A. (2008). Power, participation and decision making in the primary classroom: children as action researchers. *Educational Action Research*, 16(4),457-468.
- Çolak, A. Vuran, S. ve Uzuner, Y. (2013). Kaynaştırma uygulanan bir ilköğretim sınıfındaki sosyal yeterlik özelliklerinin betimlenmesi ve iyileştirilmesi çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(2),33-49.
- Emmer, E.T. & Stough, L. M. (2001). Classroom management: A critical part of education. *Educational Psychologist*, 36(2).
- Evertson, C. M. (1985). Training teachers in classroom management: An experimental study in secondary school classrooms. *Journal of Educational Research*, 79(1),51-58.
- Evertson, C. M. (1995). Classroom organization and management program. The Educational Resources Information Center (ERIC) veri tabanından 15 Ağustos 2009'da alınmıştır.
- Evertson, C. M., Emmer, E. T., Sanford, J. P. & Clements, B. S. (1983). Improving classroom management: An experiment in elementary school classrooms. *The Elementary School Journal*, 84(2),173-188.
- Giallo, R. & Hayes, L. (2007). The paradox of teacher professional development programs for behaviour management: Comparing program satisfaction alongside changes in behaviour management practices. *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology*, 7,108-119.
- Goodnough, K. (2011). Examining the long-term impact of collaborative action research on teacher identity and practice: the perceptions of K-12 teachers. *Educational Action Research*, 19(1),73-86.
- Greenwood, C. R., & Carta, J.J. (1987). An ecobehavioral interaction analysis of instruction within special education. *Focus on Exceptional Children*, 19(9),1-12.
- Güleç-Aslan, Y. (2013) A training programme for a teacher working with a student with ASD: an action research. *Educational Sciences: Theory&Practice*, 13(4),2229-2246.
- Güner, N. (2010). Kaynaştırma uygulamaları yapılan sınıflarda çalışan öğretmenlerin sınıf yönetimi bilgi düzeyleri ile önleyici sınıf yönetimi eğitim programının öğretmenlerin sınıf yönetimine etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Feldman, (2007). Teachers, responsibility and action research. *Educational Action Research*, 15(2),239-252.
- Ferrance, E. (2000). *Themes in Education: Action Research*. The Education Alliance: Brown University, Providence, Rhode Island.
- Hansen, J.H. (2012). Limits to inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 16(1),89-98.
- Helskog, G.H. (2014) Justifying action research. *Educational Action Research*, 22(1),4-20.
- Jaipal, K. & Figg, C. (2011). Collaborative action research approaches promoting professional development for elementary school teachers. *Educational Action Research*, 19(1),59-72.
- Johnson, A.P. (2005). *A short guide to action research*. Boston: Pearson/Allyn & Bacon.
- Killoran, I., Woronko, D. & Zaretsky, H. (2013). Exploring preservice teachers' attitudes towards inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 18(4):427-442.
- Leff, S.S., Costigan, T. & Power, T.J. (2004). Using participatory research to develop a playground-based prevention program. *Journal of School Psychology*, 42, 3-21.
- Marzano, R. J. & Marzano, J. S. (2003). The key to classroom management. *Educational Leadership*, 61(1),6.
- Mitchem, K. & Benyo, J. (2000). A classwide peer-assisted self-management program all teachers can use: Adaptations and implications for rural educators. ED 439868 The Educational Resources Information Center (ERIC) veri tabanından 15 Ağustos 2009'da alınmıştır.
- Morton, M. L. (2005). Practicing praxis: mentoring teachers in a low-income school through collaborative action research and transformative pedagogy. *Mentoring and Tutoring*, 13(1),53-72.

- Polirstok, S. & Gottlieb, J. (2006). The impact of positive behavior intervention training for teachers on referral rates for misbehavior, special education evaluation and student reading achievement in the elementary grades. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 2(3).
- Sadioğlu, Ö., Bilgin, A., Batu, S. ve Oksal, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin sorunları, beklentileri ve önerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3),1743-65.
- Schoen, S.F. & Nolen, J. (2004). Action research: Decreasing acting-out behavior and increasing learning. *Teaching Exceptional Children*, 37(1),26-29.
- Scruggs, T. E. & Mastropieri, M. A. (1996). Teacher perceptions of mainstreaming/inclusion, 1958–1995: A research synthesis. *Exceptional Children*, 63(1),59–74.
- Sen, R. & Goldbart, J.(2005). Partnership in Action: Introducing family-based intervention for children with disability in urban slums of Kolkata, India, *International Journal of Disability, Development & Education*, 52(4),275-311.
- Slider, Noell & Williams, (2006). Partnership in action: introducing family-based intervention for children with disability in urban slums of Kolkata, India. *International Journal of Disability Development and Education*, 52(4),275-311.
- Strambler, M.J. & McKown, C. (2013). Promoting student engagement through evidence-based action research with teachers. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 23:87-114.
- Stringer, E.T. (2007). *Action research* (Third edition). London: Sage Publications.
- Uzuner, Y. (2005). Özel eğitimden örneklerle eylem araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(2),1-12.
- Uzuner, Y., İçden, G.,Girgin, Ü., Beral, A. ve Kırcaali-İftar, G. (2005). An examination of impacts of text related questions on story gramer acquisition of three Turkish Youths with hearing loss. *International Journal of Special Education*, 20(2),111-121.
- von der Embse, N., Brown, A. & Fortain, J. (2011). Facilitating inclusion by reducing problem behaviors for students with autism spectrum disorders. *Intervention in Schools and Clinic*, 47(1),22-30.
- Webster-Stratton, C., Reid, M. J. & Hammond, M. (2001). Preventing conduct problems, promoting social competence: A parent and teacher training partnership in Head Start. *Journal of Clinical Child Psychology*, 30(3),283–302.
- Welch, M. & Chisholm, K. (1994). Action research as a tool for preparing specialists to use strategic interventions in educational partnerships. *Teacher Education and Special Education*, 17(4),269-279.
- West, C. (2011). Action research as a professional development activity. *Arts Education Policy Review*, 112:89-94.